СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ“ – СВИЩОВ

СЪЮЗ НА УЧЕНИТЕ В БЪЛГАРИЯ – КЛОН СВИЩОВ

Международна научна конференция

ПРОБЛЕМИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕД ИКОНОМИЧЕСКИТЕ НАУКА И ОБРАЗОВАНИЕ ПРЕЗ XXI ВЕК

Свищов, 22 ноември 2024 г.

Сборник с доклади

Конференцията е посветена на 80 години от създаването на Съюза на учените в България

Академично издателство „Ценов“
Свищов
2024

СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ“ – СВИЩОВ

СЪЮЗ НА УЧЕНИТЕ В БЪЛГАРИЯ – КЛОН СВИЩОВ

Международна научна конференция

ПРОБЛЕМИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕД ИКОНОМИЧЕСКИТЕ НАУКА И ОБРАЗОВАНИЕ ПРЕЗ XXI ВЕК

Свищов, 22 ноември 2024 г.

Сборник с доклади

Конференцията е посветена на 80 години от създаването на Съюза на учените в България

Академично издателство „Ценов“
Свищов
2024

ПРОГРАМЕН КОМИТЕТ

Доц. д-р Марин Маринов – Ректор на СА „Д. А. Ценов“ – Свищов
Проф. д.б.н. Диана Петкова – Председател на Съюза на учените в България
Проф. д-р Атанас Атанасов – Зам. ректор „Научноизследователска дейност и развитие на кадрите“ на СА „Д. А. Ценов“
Доц. д-р Красимира Славева – Председател СУБ – клон Свищов

ОРГАНИЗАЦИОНЕН КОМИТЕТ

Доц. д-р Христо Сирашки
Доц. д-р Пепа Стойкова
Доц. д-р Любка Илиева
Гл. ас. д-р Зоя Иванова

РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ

Председател:
Проф. д-р Атанас Атанасов
Членове:
Проф. д-р Анета Денева
Доц. д-р Красимира Славева
Доц. д-р Христо Сирашки
Доц. д-р Пепа Стойкова
Доц. д-р Любка Илиева
Доц. д-р Пламен Петков
Доц. д-р Галина Чиприянова
Full Professor Carlos Coelho, PhD
Full Professor Jan Polowczyk, PhD
Full Professor Тадија Ђукић, PhD
Assoc. Prof. Tatiana Manasterska, PhD

НАУЧНИ СЕКРЕТАРИ

Доц. д-р Любка Илиева
Гл. ас. д-р Зоя Иванова
Гл. ас. д-р Асен Божиков

Публикуваните материали са рецензирани. Авторите носят отговорност за съдържанието на материалите, изразените мнения, използваните данни, цитираните източници и езиковото оформление на текстовете.

ISBN 978-954-23-2522-2 - Печатно
ISBN 978-954-23-2523-9 - Онлайн

СЪДЪРЖАНИЕ

ИКОНОМИКС, ФИНАНСИ, ЗАСТРАХОВАНЕ, СОЦИАЛНО ДЕЛО

ОБЕКТ, ЦЕЛ И РЕЗУЛТАТИ ОТ НАУЧНИТЕ ИЗСЛЕДВАНИЯ НА СЪВРЕМЕННОТО НАЦИОНАЛНО СТОПАНСТВО
Проф. д.ик.н Росица Чобанова 7

КОНЦЕПТУАЛНА РАМКА НА ЕНЕРГИЙНАТА СИГУРНОСТ
Проф. д-р Андрей Захариев, докт. Илиан Илчев 15

PARALLEL ANALYSIS OF THE INVESTMENT ATTRACTIVENESS OF THE LARGE LISTED COMPANIES FROM THE TOURISM SECTOR
Prof. Stefan Simeonov, PhD, PhD student Alexey Gudev 22

МОДЕЛЪТ ЗА АНАЛИЗ „ДЮ ПОНТ“ КАТО ВЪЗМОЖНОСТ ЗА ОЦЕНКА НА ДЕЙНОСТТА НА ЖИВОТОЗАСТРАХОВАТЕЛНИТЕ ДРУЖЕСТВА В БЪЛГАРИЯ
Доц. д-р Венцислав Василев 32

ЗА ЛИПСВАЩАТА ВРЪЗКА МЕЖДУ ДАНЪЧНАТА АВТОНОМНОСТ НА ОБЩИНИТЕ И МЕСТНАТА СТОПАНСКА АКТИВНОСТ
Доц. д-р Людмил Найденов 41

ВЛИЯНИЕ НА НАРАСТВАЩАТА ПРОДЪЛЖИТЕЛНОСТ НА ЖИВОТ НА ЕВРОПЕЙСКИТЕ ГРАЖДАНИ ВЪРХУ ДЪЛГОСРОЧНИТЕ ГРИЖИ
Доц. д-р Николай Нинов 49

ПАЗАРНИ ОСОБЕНОСТИ НА ПРОМЯНАТА НА УЧАСТИЕТО НА ОСИГУРЕНИТЕ ЛИЦА ВЪВ ФОНДОВЕТЕ ЗА ДОПЪЛНИТЕЛНО ДОБРОВОЛНО ПЕНСИОННО ОСИГУРЯВАНЕ В БЪЛГАРИЯ
Доц. д-р Пламен Йорданов, гл. ас. д-р Маргарита Николова 58

ПРОБЛЕМИ В РАЗВИТИЕТО НА ЗАСТРАХОВАНЕТО „КАСКО НА МПС“ НА БЪЛГАРСКИЯ ЗАСТРАХОВАТЕЛЕН ПАЗАР
Доц. д-р Румен Ерусалимов 66

РОЛЯТА НА ВИСШЕТО ИКОНОМИЧЕСКО ОБРАЗОВАНИЕ ЗА ФОРМИРАНЕТО И ПОВИШАВАНЕТО НА ЗАСТРАХОВАТЕЛНАТА ГРАМОТНОСТ
Гл. ас. д-р Анелия Панева 73

АНАЛИТИЧЕН ПРЕГЛЕД НА ТОП 10 НА HEALTHTECH СТАРТЪПИТЕ В БЪЛГАРИЯ (СПОРЕД КЛАСАЦИИТЕ НА TRACXN)
Гл. ас. д-р Валентина Нинова 80

РАЗВИТИЕ И СЪСТОЯНИЕ НА ОСИГУРЯВАНЕТО В УНИВЕРСАЛЕН ПЕНСИОНЕН ФОНД В БЪЛГАРИЯ
Гл. ас. д-р Йордан Йорданов 91

ПАЗАРЪТ НА ТРУДА И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВАТА ПРЕД УМЕНИЯТА НА РАБОТНАТА СИЛА
Гл. ас. д-р Таня Илиева 100

СТРЕС ТЕСТ НА ПУБЛИЧНИ ПРЕДПРИЯТИЯ ЧРЕЗ ALTMAN'S Z-SCORE МОДЕЛ
Ас. д-р Силвия Заркова 105

АНАЛИЗ НА СТРУКТУРАТА НА СОБСТВЕНИЯ КАПИТАЛ НА БАНКОВИЯ СЕКТОР В КОНТЕКСТА НА РЕГУЛАТОРНИТЕ ИЗИСКВАНИЯ БАЗЕЛ III
Д-р Беатрис Любенова 111

СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКИ ПАРАМЕТРИ НА ТРАНСПОРТНИЯ СЕКТОР - СРАВНИТЕЛЕН АНАЛИЗ
Докт. Васил Василев 123

ШОКОВИ ВЪЗДЕЙСТВИЯ НА ПАНДЕМИЯТА ВЪРХУ ОТРАСЛИ НА ИКОНОМИКАТА В БЪЛГАРИЯ И ЕС – ЕМПИРИЧНИ СВИДЕТЕЛСТВА
Докт. Горян Милев 131

ИКОНОМИЧЕСКИ ПОКАЗАТЕЛИ И ЕВОЛЮЦИЯ НА ДАНЪЧНАТА ОСНОВА В АГРАРНИЯ СЕКТОР В БЪЛГАРИЯ – ЕМПИРИЧНИ СВИДЕТЕЛСТВА
Докт. Ивайло Здравков 141

СЪСТОЯНИЕ НА ГЛОБАЛНИЯ ПАЗАР НА НЕДВИЖИМИ ИМОТИ - ТЕНДЕНЦИИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА
Докт. Пламен Илиев 150

ИКОНОМИЧЕСКИ ОСНОВАНИЯ ЗА ДЪРЖАВНАТА НАМЕСА: МОДЕЛИ ЗА ИНТЕРВЕНЦИЯ И COVID-19
Докт. Станислав Младенов 159

РЕГИОНАЛНА КОНВЕРГЕНЦИЯ И ДИВЕРГЕНЦИЯ НА ЦЕНОВИТЕ РАВНИЩА НА НЕДВИЖИМИТЕ ИМОТИ В БЪЛГАРИЯ: ДИНАМИКА И ТЕНДЕНЦИИ
Докт. Цондю Цондев 169

СЧЕТОВОДСТВО, КОНТРОЛ, АНАЛИЗ, СТАТИСТИКА

ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА СЧЕТОВОДНО ОТЧИТАНЕ НА СПЕЦИФИЧНИТЕ ПРИХОДИ В ПЕНСИОННООСИГУРИТЕЛНИТЕ ДРУЖЕСТВА
Проф. д-р Атанас Атанасов 183

NEAR-EXACT DISTRIBUTIONS AND FINITE FORM REPRESENTATIONS: PROBLEMS THEY CAN SOLVE
Full Professor, Ph.D. & Hab., Carlos A. Coelho 190

НОРМАТИВНАТА РЕГЛАМЕНТАЦИЯ ОТНОСНО ОПОВЕСТЯВАНЕТО НА НЕФИНАНСОВА ИНФОРМАЦИЯ КАТО ПРЕДПОСТАВКА ЗА НАДЕЖДНА ОЦЕНКА НА УСТОЙЧИВОТО РАЗВИТИЕ НА БАНКИТЕ
Доц. д-р Венцислав Вечев 198

SUSTAINABILITY REPORTING CHALLENGES IN THE CONTEXT OF CHANGES IN ACCOUNTING LEGISLATION
Assoc. Prof. Galina Chipriyanova, PhD,
Assoc. Prof. Mihail Chipriyanov, PhD 204

ПРОБЛЕМИ И ПЕРСПЕКТИВИ ПРИ ОБУЧЕНИЕТО ПО СЧЕТОВОДСТВО В СЪВРЕМЕННИТЕ УСЛОВИЯ
Доц. д-р Галя Иванова-Кузманова 211

ПРОБЛЕМИ ПРИ ОТЧИТАНЕ НА ПРИХОДИТЕ И РАЗХОДИТЕ ПО ДОГОВОРИ ЗА СТРОИТЕЛСТВО
Доц. д-р Диана Крумова 218

COMPARATIVE ANALYSIS OF FINANCIAL INCLUSION IN ROMANIA, BULGARIA, AND THE REPUBLIC OF MOLDOVA THROUGH THE FINANCIAL INCLUSION INDEX OF TRADITIONAL AND FINTECH SERVICES
Assoc. Prof. Eduard Hîrbu, PhD, Hîrbu Ana 226

ИКОНОМИЧЕСКИ РАЗЛИЧИЯ И НЕРАВЕНСТВА МЕЖДУ СЕВЕРНА И ЮЖНА БЪЛГАРИЯ
Доц. д-р Красимира Славева..... 235

СТАТИСТИЧЕСКИ АНАЛИЗ НА СЕЗОННИТЕ КОЛЕБАНИЯ В ПОСЕЩЕНИЯТА НА БЪЛГАРСКИ ГРАЖДАНИ В ЧУЖБИНА
Доц. д-р Пламен Петков, докт. Пламена Колева 247

ДОКЛАДВАНЕ НА УСТОЙЧИВОСТТА НА БИЗНЕСА – СЪДЪРЖАНИЕ И АКТУАЛНИ НАСОКИ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ
Доц. д-р Радосвета Кръстева-Христова 257

ПОЗИЦИОНИРАНЕ НА ПРИЕМА НА СТУДЕНТИ ПО АДМИНИСТРАЦИЯ И УПРАВЛЕНИЕ И ИКОНОМИКА ЗА УЧЕБНАТА 2023 – 2024 ГОДИНА В Р БЪЛГАРИЯ
доц. д-р Росица Колева 266

УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ НА ОДИТОРСКИТЕ УСЛУГИ В УСЛОВИЯТА НА ДИГИТАЛНА ТРАНСФОРМАЦИЯ
Доц. д-р Силвия Костова 272

ОБЕЗЦЕНКА НА ВЗЕМАНИЯТА ОТ ПРОДАЖБИ В ПРЕДПРИЯТИЯТА
Доц. д-р Слави Генов 280

ВЛИЯНИЕ НА ДАНЪЧНИТЕ НЕСЪОТВЕТСТВИЯ ВЪРХУ ФИСКАЛНАТА СТАБИЛНОСТ
Гл. ас. д-р Жельо Желев 288

ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА И ПОСЛЕДИЦИ ОТ ПРИЛАГАНЕТО НА МЕЖДУНАРОДНИЯ СТАНДАРТ ЗА ФИНАНСОВО ОТЧИТАНЕ 9 В МУЛТИНАЦИОНАЛНИТЕ КОРПОРАЦИИ: СРАВНИТЕЛЕН АНАЛИЗ
Гл. ас. д-р Кирил Димитров 296

ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВАТА ПРЕД ОБРАЗОВАНИЕТО ПО СЧЕТОВОДСТВО В КОНТЕКСТА НА ДИГИТАЛИЗАЦИЯТА
Гл. ас. д-р Ралица Данчева 302

НЕЗАВИСИМОСТТА НА ОДИТНИТЕ КОМИТЕТИ И ВЪТРЕШНИЯ ОДИТ В ПУБЛИЧНИЯ СЕКТОР В БЪЛГАРИЯ
Докт. Румен Гъбов 308

АНАЛИЗ НА КЛЮЧОВИ АСПЕКТИ ОТ ОРГАНИЗАЦИОННАТА СТРУКТУРА НА НАЦИОНАЛНИЯ СТАТИСТИЧЕСКИ ИНСТИТУТ
Докт. Цветозария Гатева 316

МЕНИДЖМЪНТ, МАРКЕТИНГ, МЕЖДУНАРОДНИ ОТНОШЕНИЯ, ПЛАНИРАНЕ, ИНФОРМАЦИОННИ ТЕХНОЛОГИИ

DIGITAL THREAT ANALYSIS
Professor Serghei Ohrimenco DSc, Associate Professor Lucia Gujuman, PhD, Valeriu Cernei 329

ДИГИТАЛИЗАЦИЯ НА ПОДБОРА НА ЧОВЕШКИ РЕСУРСИ В БЪЛГАРСКИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ
Проф. д-р Галина Захариева, докт. Маргарита Николова 336

GENERATION Z IN POLAND AND BULGARIA: CORE VALUES AND LIFE PRIORITIES
Prof. UEP. dr hab. Dariusz Nowak, Assist. Prof. Aleksandar Lichev, PhD, Szymon Nowak..... 344

СЪВРЕМЕННОТО УПРАВЛЕНИЕ НА МАРКЕТИНГОВИЯ ПЕРСОНАЛ – СПЕЦИФИКА И ПРОБЛЕМНИ АСПЕКТИ
Доц. д-р Ваня Григорова 352

ИНТЕЛИГЕНТНА СПЕЦИАЛИЗАЦИЯ И РАБОТА В МРЕЖИ
Доц. д-р Евелина Парашкевова, Доц. д-р Маргарита Шопова..... 360

POSITIVE ASPECTS AND CHALLENGES OF GENERATIVE ARTIFICIAL INTELLIGENCE APPLICATIONS
Assoc. Prof. Natalia Marinova, PhD..... 368

УСТОЙЧИВО ВНЕДРЯВАНЕ НА ОБУЧЕНИЕ ПО ПРОЕКТ №: 2022-1-BG01-KA220-VET-000089399 „ПРЕДОСТАВЯНЕ НА ВЪЗМОЖНОСТ НА МСП В СЕКТОРА ХОРЕКА ЗА ЕФЕКТИВНО УСВОЯВАНЕ НА ЗНАНИЯ И ИНСТРУМЕНТИ ЗА ИЗКУСТВЕН ИНТЕЛЕКТ (HORECA 5.0)“
Доц. д-р Христо Сирашки..... 375

ИНТЕРЕСИ И МОТИВАЦИОННИ НАГЛАСИ ПРЕЗ ПОГЛЕДА НА МЕНИДЖЪРА
Гл. ас. д-р Десислава Алексиева..... 382

РОЛЯТА НА СОЦИАЛНИТЕ МЕДИИ В СЪВРЕМЕННАТА ИКОНОМИКА: ПЕРСПЕКТИВИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ЗА БИЗНЕСА
Гл. ас. д-р Кремена Маринова-Костова 388

ОСОБЕНОСТИ НА МЕЖДУЛИЧНОСТНИТЕ КОНФЛИКТИ В ОРГАНИЗАЦИИТЕ И ТЯХНОТО РАЗРЕШАВАНЕ
Гл. ас. д-р Милен Динков..... 396

СЪЩНОСТ И ОСНОВНИ ХАРАКТЕРИСТИКИ НА ОТВОРЕНИТЕ ИНОВАЦИИ
Гл. ас. д-р Юлиян Господинов..... 404

ИЗКУСТВЕНИЯТ ИНТЕЛЕКТ В УПРАВЛЕНИЕТО НА ПЪТЯ НА КЛИЕНТА
Ас. д-р Стелиана Василева 412

PROTECTION OF DOCUMENT-CENTRIC SYSTEMS FROM DIGITAL THREATS
Assistant Ghenadie Belinschi 420

ИМПЛЕМЕНТИРАНЕ НА ИЗКУСТВЕН ИНТЕЛЕКТ В ГЪВКАВА МЕТОДОЛОГИЯ (SCRUM) НА УПРАВЛЕНИЕ НА ПРОЕКТИ ЗА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ
Д-р Андрей Йорданов 426

ИКОНОМИКА НА ОТРАСЛИТЕ

УСТРОЙСТВО НА ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ ТЕРИТОРИИ – ОСОБЕНОСТИ, РЕГЛАМЕНТИ, ПРОБЛЕМИ
Проф. д-р Гена Велковска 437

КОНЦЕПТУАЛЕН МОДЕЛ ЗА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ НА СЕЛСКИТЕ ТЕРИТОРИИ В БЪЛГАРИЯ
Проф. д-р Марина Николова..... 446

AN ANALYSIS OF THE CURRENT STATE AND DEVELOPMENT CHALLENGES OF RETAIL AND WHOLESALE BUSINESSES IN UKRAINE
Prof., Doctor of Economics, Olena Khadzhynova, Assoc. Prof., Candidate of Economic Sciences, Larysa Kapranova, Ph. D., Roman Sharanov 456

НЯКОИ ПРАВНИ И ПРАКТИЧЕСКИ АСПЕКТИ ПРИ МЕНИДЖМЪНТА НА СТОПАНСКИТЕ ДВОРОВЕ
Доц. д-р Валери Велковски..... 462

ПРОБЛЕМИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕД ЕВРОПЕЙСКИЯ АГРАРЕН СЕКТОР
Доц. д-р Виолета Блажева **473**

ЕКО-ЕФЕКТИВНИ СТРАТЕГИИ
Доц. д-р Елена Йорданова **478**

INNOVATION AND INDUSTRY 5.0 – SOME CONNECTIONS AND OPPORTUNITIES
Assoc. Prof., Iskra Panteleeva, PhD **483**

OPPORTUNITIES FOR INDUSTRIAL BUSINESS DEVELOPMENT THROUGH TECHNOLOGICAL INNOVATIONS
Assoc. Prof. Iskra Panteleeva, PhD, PhD Student Kalin Borisov **491**

ПРОМОТИРАНЕ НА ТУРИСТИЧЕСКАТА ДЕСТИНАЦИЯ ЧРЕЗ ДИГИТАЛНИ ИНОВАЦИИ
Доц. д-р Любка Илиева **499**

ЛОГИСТИЧНОТО ПОВЕДЕНИЕ НА ФИРМАТА, ОРГАНИЗА-ЦИОННАТА ИДЕНТИФИКАЦИЯ И ПРЕДПРИЕМАЧЕСКАТА АКТИВНОСТ НА БЪЛГАРСКИТЕ ПИВОВАРНИ ПРЕДПРИЯТИЯ
Доц. д-р Сергей Найденов **506**

ПРОУЧВАНЕ НА РЕЛАЦИЯТА МЕЖДУ ДИГИТАЛНИТЕ УМЕНИЯ ЗА ПАЗАРУВАНЕ И РАЗПОЛАГАЕМИТЕ ДОХОДИ НА ПОТРЕБИТЕЛИТЕ В БЪЛГАРИЯ
Доц. д-р Симеонка Петрова **516**

ИКОНОМИЧЕСКАТА СОЦИОЛОГИЯ В КОНТЕКСТА НА ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВАТА ПРЕД ИКОНОМИЧЕСКОТО ОБРАЗОВАНИЕ ПРЕЗ 21 ВЕК
Гл. ас. д-р Ваня Ганева **522**

TRANSFORMATION OF CONSUMER ONLINE PURCHASING BEHAVIOUR IN THE EUROPEAN UNION
Head Assist. Prof. Zoya Ivanova, PhD **529**

METHODS FOR GENERATING INNOVATIONS IN BULGARIAN ENTERPRISES
Head Assist. Prof. Ivaylo Kostov, Ph.D. **537**

РОЛЯ НА ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВОТО ЗА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ НА СЕЛСКИЯ ТУРИЗЪМ
Гл. ас. д-р Павлин Павлов 545

БАРИЕРИ ПРЕД ОТВОРЕНИТЕ ИНОВАЦИИ В МАЛКИТЕ И СРЕДНИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ
Докт. Виктор Маринов 551

HUMAN RESOURCES IN THE AGE OF DIGITALIZATION
PhD Student Denitsa Gharkova-Zaharieva 557

УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ НА ОДИТОРСКИТЕ УСЛУГИ В УСЛОВИЯТА НА ДИГИТАЛНА ТРАНСФОРМАЦИЯ

Доц. д-р Силвия Костова[1]

Резюме: *Устойчивото развитие и дигиталната трансформация са ключови за бъдещето на одиторските услуги. Чрез иновации като технологични решения и автоматизация, одиторският сектор става по-ефективен, прозрачен и надежден. Одиторите играят важна роля в утвърждаването на ESG стандарти и етично управление, като осигуряват прозрачност и отчетност в условия на засилени изисквания за сигурност на данните. Тази промяна укрепва доверието на заинтересованите страни и улеснява устойчивия корпоративен растеж.*

Ключови думи: *одиторски услуги; устойчиво развитие; дигитална трансформация; технологии; ESG стандарти*
JEL: M42; Q56; O33
DOI: https://doi.org/10.58861/tae.pcesetfc.2024.32

SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF AUDIT SERVICES IN THE CONDITIONS OF DIGITAL TRANSFORMATION

Associate Professor Silviya Kostova, PhD

Abstract: *Sustainable development and digital transformation are critical to the future of audit services. Through innovations such as technological solutions and automation, the audit sector is becoming more efficient, transparent, and reliable. Auditors have an essential role in upholding ESG standards and ethical governance, ensuring transparency and accountability in the face of heightened data security requirements. This change strengthens stakeholder confidence and facilitates sustainable corporate growth.*

Key words*: auditing services; sustainable development; digital transformation; technologies; ESG standards*
JEL: M42; Q56; O33
DOI: https://doi.org/10.58861/tae.pcesetfc.2024.32

1. Въведение

Устойчивото развитие е концепция, която набляга на дългосрочната стабилност на икономическия растеж и социалното развитие, без да се нарушава балансът на природните ресурси и екологичното равновесие (Министерство на транспорта и съобщенията, 2020). За одиторските услуги

[1] s.kostova@uni-svishtov.bg, Стопанска академия „Д. А. Ценов” - Свищов

тази концепция е особено важна, тъй като те могат да бъдат своеобразен коректив в разработването и контрола на устойчиви бизнес практики, особено при прилагане на нови технологии за подобряване на ефективността и прозрачността на финансовите отчети (Alabdullah, 2023). Авторът изследва как гарантирането на устойчивост и вътрешният контрол влияят върху одиторските процедури, като се прилагат устойчиви практики, допринасящи положително за подобряването на одиторските методи и прозрачността. Чрез одиторските услуги се осигурява надеждност и прозрачност на корпоративните отчети, особено в контекста на екологичните, социалните и управленските фактори (ESG). Чрез оценка и потвърждаване на точността на ESG отчетите, одиторите подкрепят управленската отговорност и помагат на организациите да постигнат своите цели за устойчиво развитие (Guidara, Ammari, & Khlif, 2022).

Одиторите подпомагат интегрирането на устойчивите практики чрез въвеждане на методологии за ESG в корпоративното управление. Тези практики включват стандартизиране и проверка на нефинансови отчети, което създава по-висока степен на прозрачност за заинтересованите страни и обществото (Министерство на електронното управление, 2019).

Въпреки че ESG отчетите са сравнително нова практика за някои компании, одитирането им става все по-важно за външните потребители на информация. Проучване на Бакарич и колектив установява, че над 58% от големите компании използват одиторски услуги за проверка на своите ESG отчети, като се стремят към по-висока степен на надеждност и доверие от страна на инвеститорите (Bakarich, Baranek, & O'Brien, 2023). Изследване показва, че ангажираността на одиторите с ESG отчетите насърчава предприятията да постигат по-добри резултати по отношение на устойчивото развитие, като се набляга на отчетността и избягване на евентуално преувеличение на постиженията (Wang, Song, & Sun, How Does a Company's ESG Performance Affect the Issuance of an Audit Opinion? The Moderating Role of Auditor Experience., 2023).

Дигиталната трансформация играе все по-голяма роля в усилията за устойчиво развитие (Младенов, 2018). Основни технологии се внедряват в различни индустрии, включително и в одиторския сектор. Тези иновации подобряват ефективността на одиторските процеси и позволяват създаването на нови модели за събиране и анализ на данни, което води до повишаване на прозрачността и надеждността на финансовите отчети. Дигитализацията в одиторските услуги допринася за съкращаване на времето за извършване на одит, за по-точна и детайлна оценка на вътрешно присъщите и контролни рискове, и избора на подходящи одиторски процедури в отговор на тях. Качеството на одита е тясно обвързано с ускоряването на технологичните иновации в този процес, вследствие на което се съдейства за устойчивото развитие на организациите (Ez-Zaidi & Ghandari, 2023). В допълнение, дигитализацията на одиторския сектор улеснява прехода към

по-устойчиви бизнес практики чрез нови методи за мониторинг на въздействието върху околната среда и социалната отговорност. Според изследването на Гилс и Уейганд, устойчивата дигитална трансформация изисква не само внедряване на нови технологии, но и създаване на бизнес модели, които допринасят за оптимизация на ресурсите (van Gils & Weigand, 2020).

2. Дигиталната трансформация на одиторските услуги

Дигиталната трансформация променя фундаментално начина, по който се извършват одиторските услуги, като въвежда нови технологии. Тези технологии позволяват оптимизиране на процесите, подобряване на точността и скоростта на одиторските проверки и улесняват анализа на данни в реално време. Въвеждането на дигитални инструменти улеснява извършването на обширни одиторски проверки, позволявайки по-бърза и по-точна обработка на огромни обеми данни. Тези технологии са изключително полезни за автоматизиране на повтарящи се задачи и осигуряват по-добро качество на одиторските услуги, като същевременно намаляват разходите (Liu, Su, & Chiang, 2023).

Дигитализацията има съществено значение ***в осигуряването на прозрачност и сигурност на данните***. Новите технологии позволяват съхранение на данни с висока степен на надеждност, като предотвратява модификации и осигурява проследимост. Според изследване на Силва и колектив, блокчейнът, значително повишава ефективността на финансовите проверки и намалява вероятността от грешки и злоупотреби, което води до повишаване на доверието в одиторските отчети (Silva, Inacio, & Marques, 2021).

Облачните услуги улесняват съхранението и достъпа до големи обеми данни, което е особено полезно за анализите в реално време. Според проучванията на Марота, облачните платформи позволяват на компаниите да съхраняват и обработват данни бързо и икономично, като по този начин улесняват сътрудничеството между различните екипи и звена (Marota, 2021).

Внедряването на роботизираните технологии на анализите в реално време води до значителни промени в начините за събиране и обработка на данни. Проучванията показват, че тези технологии могат значително да подобрят скоростта и точността на одитите, като позволяват анализ на данни в реално време. Чрез автоматизираните техники и изкуствения интелект, организациите могат да автоматизират оценката на риска и анализите на данни, като по този начин увеличават ефективността и точността на одиторските процеси (Chahal, 2023).

Въздействие на автоматизацията и анализа в реално време върху точността и скоростта на одитите, позволява извършването на одиторски анализи с по-висока скорост и прецизност, като значително намалява времето за обработка и проверка на данните. С използването на големи бази

данни от одиторите могат да извършват задълбочени анализи, което осигурява по-надеждни и точни резултати (Peng & Tian, 2023).

Следователно, дигиталната трансформация на одиторските услуги предлага значителни ползи чрез ускоряване на процесите, повишаване на точността и предоставяне на по-голяма сигурност и прозрачност на данните. Технологиите и облачните услуги революционизират традиционните одиторски практики и създават нови възможности за подобряване на качеството на одиторските проверки и доверието на заинтересованите страни.

3. Предизвикателства и възможности за устойчиво развитие на одита в дигитална среда

Одиторите участват в процесите на управление, като изразяват мнение относно достоверността на отчетността на компаниите, докладването по отношение на тяхната социална отговорност и екологично въздействие (Konika Minolta, 2024). Изследвания показват, че ESG оценките могат да повлияят на решенията на ръководствата и на техните препоръки за промени в корпоративната стратегия. Адекватните управленски решения влияят върху качеството но финансовата и нефинансова информация. Според Уанг и колектив положителната ESG оценка намалява вероятността за модифицирано одиторско мнение, което може да бъде от решаващо значение за инвестиционните решения на заинтересованите страни (Wang, Song, & Sun, 2023)

Одиторските практики включват и прилагането на етични стандарти за прозрачност и отчетност, които съответстват на принципите на ESG. Осигуряването на надеждни данни в ESG отчетите изисква одиторите да спазват високи етични стандарти, като така се избягват конфликтите на интереси и се поддържа доверието на обществото. Проучване, проведено от Бонрат и колектив, подчертава значението на ESG отчетността като ключов компонент на вътрешния одит и ролята му за добавяне на стойност за корпоративното управление (Bonrath, Eulerich, & Lopez-Kasper, 2022).

С ESG факторите, които набират популярност в бизнес и финансовите среди, интеграцията на тези принципи в одиторските услуги става задължителна. ESG одитите предлагат начин за подобряване на устойчивостта на бизнеса, като същевременно редуцират оперативните рискове (Prodanova, Tarasova, & Sotnikova, 2023). Тези одити позволяват на компаниите да се съобразяват с международни стандарти за екологична и социална отговорност, като предоставят на инвеститорите надеждна информация за устойчивостта на компанията. Допълнително, използването на софтуер за ESG управление осигурява точни и стандартизирани оценки за ESG зрелостта на компаниите, което прави тези оценки по-прозрачни и последователни. Круз и Матос предлагат платформа за ESG зрелост, която помага на компаниите и техните инвеститори да оценят устойчивостта на компаниите и да вземат информирани решения (Cruz & Matos, 2023).

Одиторските услуги, подложени на дигитална трансформация, могат също така да бъдат важен инструмент за насърчаване на устойчивото развитие чрез подпомагане на компаниите да оптимизират своите ресурси и да минимизират негативното си въздействие върху околната среда. Одиторските услуги в контекста на дигитализацията оказват влияние върху подобряването на икономическата ефективност на дружествата чрез дигитални аналитични методи, които позволяват по-бързи и точни финансови решения (Otia & Bracci, 2022).

С навлизането на дигиталната трансформация, пред одиторските услуги възникват и нови предизвикателства. Те включват необходимостта от осигуряване на киберсигурност, защита на личните данни и спазване на етичните стандарти в една все по-дигитализирана среда. Изследванията показват, че с въвеждането на нови технологии в управлението и анализа, одиторските компании са изправени пред необходимостта да балансират между технологичния напредък и запазването на високи стандарти за етичност и прозрачност (Chirvase & Zamfir, 2023).

Устойчивото развитие е съпътствано с множество предизвикателства, свързани с управлението на данни, етичните стандарти и правните изисквания. Тези аспекти стават все по-сложни поради бързото развитие на технологиите и необходимостта от защита на личната информация, което изисква нови подходи към сигурността и прозрачността. Дигитализацията изисква високи етични стандарти за защита на данните и прозрачност на процесите. Липсата на последователни международни стандарти и практики за етично използване на данни създава предпоставки за етични проблеми. Съществува необходимост от интегрирана рамка, която обединява етика, правни стандарти и устойчиво развитие. Създаването на концепцията за етично управление би отговорило на предизвикателствата, свързани с данни и защита на правата на потребителите (Wallimann-Helmer, Terán, Portmann, Schübel, & Pincay, 2021).

Едно от основните предизвикателства е свързано със защитата на данните и личната информация. Рискът от кибератаки и кражби на данни е сериозен, особено когато е свързана с обработка на големи масиви от данни в облачни услуги. За да се отговори на този риск, дружествата трябва да прилагат мерки като криптиране и строг контрол върху достъпа до данни. GDPR в ЕС и законът CCPA в САЩ изискват фирмите да се съобразяват със строги правила за поверителност и отчетност при обработката на лични данни, за да защитават потребителите и да намалят риска от злоупотреби с информацията.

Друг ключов проблем пред устойчивото развитие е липсата на стандартизация при внедряването на нови технологии в одиторските практики. Използването им повишава точността и прозрачността на одитите, но също така изисква нови стандарти за етична и правна отговорност. Според изследване на Синага, държавите с недостатъчно развита правна рамка се

затрудняват да регулират защитата на личните данни, което създава риск за нарушаване на конфиденциалността и етичните принципи в дигиталната сфера (Sinaga, 2023).

За да се ускори преходът към устойчиво развитие в условията на дигитална трансформация, са необходими няколко стратегически стъпки. *Първо,* одиторските компании трябва да продължат да инвестират в технологии като изкуствен интелект, роботизирана автоматизация на процесите (RPA) и облачни услуги. Тези технологии могат значително да подобрят ефективността и точността на одиторските проверки, като автоматизират рутинни задачи и улесняват анализа на големи обеми от данни в реално време. *Второ,* прилагането на етични стандарти и рамки за управление на риска, свързан с използването на тези технологии, е от решаващо значение за избягване на потенциални предубеждения и за осигуряване на прозрачност и отчетност. Това ще позволи на одиторите да предоставят по-надеждна и обективна информация на своите клиенти и на заинтересованите страни.

4. Заключение

Устойчивото развитие е приоритет за бъдещото развитие на одиторските услуги, като иновациите и технологичната трансформация имат значителен потенциал да подобрят прозрачността, ефективността и качеството на тези услуги. Устойчивото развитие и дигиталната трансформация се преплитат в усилията за подобряване на одиторските услуги. Технологиите, предоставят възможности за повишаване на прозрачността и надеждността на одитите, което от своя страна подкрепя

Дигитализацията на одиторските процеси, включително автоматизацията, използването на изкуствен интелект и интегрирането на ESG принципи, позволява на компаниите да бъдат не само финансово устойчиви, но и отговорни към обществото и околната среда. Одиторските услуги вече не се ограничават до традиционната проверка на счетоводните данни; сега те включват комплексен анализ, който измерва съответствието с устойчиви бизнес практики. Това е от съществено значение за корпоративното управление и за изграждането на доверие сред инвеститорите и обществото.

В заключение, дигиталната трансформация и устойчивото развитие са взаимно допълващи се процеси, които могат да променят и подобрят бъдещето на одиторските услуги. Интеграцията на технологии като изкуствен интелект, автоматизация и ESG фактори е от съществено значение за осигуряване на по-голяма прозрачност, ефективност и надеждност в одиторските проверки. Одиторските компании трябва да се фокусират върху иновации, които не само ще подобрят техните услуги, но и ще подкрепят по-широката цел за устойчиво и отговорно корпоративно управление.

Използвани източници

Министерство на електронното управление. (2019). Национална програма цифрова България 2025. Извлечено от egov.government.bg: https://egov.government.bg/wps/wcm/connect/egov.government.bg-2818/483657e2-4349-4e69-9ad5-0f7b37def142/09-12-2019_programa_-cifrova_bulgariya_2025.pdf?MOD=AJPERES&CVID=ofQYQ.Z

Министерство на транспорта и съобщенията. (2020). Цифрова трансформация на България за периода 2020-2030. Извлечено от www.mtc.government.bg: https://www.mtc.government.bg/sites/default/files/cifrova_transformaciya_na_bulgariya_za_perioda_2020-2030.pdf

Минолта, Коника. (17.4.2024 г.). Как дигиталната трансформация помага за устойчиво развитие? Извлечено от www.konicaminolta.bg: https://www.konicaminolta.bg/bg-bg/blog/how-can-digitalization-make-you-more-sustainable

Младенов, Д. (2018). Модел на организационна структура, подпомагащ дигиталната трансформация. Управление и устойчиво развитие, 68(1), стр. 1-5. Извлечено от https://jmsd.bg/files/articles/68/68-06_D_Mladenov-1.pdf

Alabdullah, T. Y. (2023). How do sustainability assurance, internal control, audit failures influence auditing practices? Journal of Management, Accounting, General Finance and International Economic Issues., 2(3), 671-688. doi:10.55047/marginal.v2i3.705

Bakarich, K. M., Baranek, D. & O'Brien, P. E. (2023). The Current State and Future Implications of Environmental, Social, and Governance Assurance. Current Issues in Auditing, 17(1), pp. 1-21. doi:10.2308/CIIA-2022-012

Bonrath, A., Eulerich, M. & Lopez-Kasper, V. (2022). Internal auditor's role in ESG disclosure and assurance: an analysis of practical insight. Corporate Ownership & Control, 20(1), pp. 1-9. doi:10.2139/ssrn.4070755

Chahal, S. (2023). Navigating Financial Evolution: Business process optimization and digital transformation in the finance sector. International Journal of Finance, 8(5), pp. 67-81. Retrieved from https://ideas.repec.org/a/bhx/ojtijf/v8y2023i5p67-81id1475.html

Chirvase, C. S. & Zamfir, A. (2023). The Influence of Digital Transformation In The Service Sector To Drive Sustainability. Revista Economica, 75(1), pp. 109-120. doi:10.56043/reveco-2023-0010

Cruz, C. A. & Matos, F. (2023). ESG maturity: A software framework for the challenges of ESG data in investment. Sustainability, 15(3), p. 2610. doi:10.3390/su15032610

Ez-Zaidi, A. & Ghandari, Y. (2023). Audit profession and innovation: Emerging practices in the era of digital transformation and their relationship to the environment. E3S Web of Conferences. 412, pp. 1-7. EDP Sciences. doi:10.1051/e3sconf/202341201010

Guidara, A., Ammari, A. E. & Khlif, H. (2022). Strength of auditing and reporting standards, ethical behavior of firms and sustainability: a cross-country investigation. EuroMed Journal of Business, 17(1), 105-116. doi:10.1108/EMJB-10-2020-0107

Liu, L. L., Su, Y. J. & Chiang, C. H. (2023). Research from RPA Advancement to AI Intelligent Automation Development: Taking the Accounting Service Industry in Taiwan as an Example. Advances in Management and Applied Economics, pp. 55-91. doi:10.47260/amae/1333

Marota, R. (2021). Digital Transformation of Accounting in the Industrial Revolution Era 4.0. Journal Ilmiah Akuntansi, 4(2), pp. 378-390. doi:10.57178/atestasi.v4i2.660

Otia, J. E. & Bracci, E. (2022). Digital transformation and the public sector auditing: The SAI's perspective. Financial Accountability & Management, 38(2), pp. 252-280. doi:10.1111/faam.12317

Peng, C. & Tian, G. (2023). Intelligent auditing techniques for enterprise finance. Journal of Intelligent Systems, 32(1), p. 20230011. doi:10.1515/jisys-2023-0011

Prodanova, N., Tarasova, O. & Sotnikova, L. (2023). ESG audit and its fundamental concepts. E3S Web of Conferences (p. 13025). EDP Sciences. doi:10.1051/e3sconf/202340213025

Silva, R., Inacio, H. & Marques, R. P. (2021). Effective and potential implications of blockchain technology for auditing. Trends and Applications in Information Systems and Technologies, 1368, pp. 435-351. doi:10.1007/978-3-030-72654-6_42

Sinaga, H. (2023). Legal and Ethical Implications in Data Theft Cases in the Digital Era. East Asian Journal of Multidisciplinary Research, 2(11), pp. 4585-4604. doi:10.55927/eajmr.v2i11.6791

van Gils, B. & Weigand, H. (2020). Towards sustainable digital transformation. IEEE 22nd Conference on Business Informatics (CBI). 1, pp. 104-113. IEEE. doi:10.1109/CBI49978.2020.00019

Wallimann-Helmer, I., Terán, L., Portmann, E., Schübel, H. & Pincay, J. (2021). An integrated framework for ethical and sustainable digitalization. 2021 Eighth International Conference on eDemocracy & eGovernment (ICEDEG) (pp. 156-162). Quito: IEEE. doi:10.1109/ICEDEG52154.2021.9530972

Wang, X., Song, X. & Sun, M. (2023). How does a company's ESG performance affect the issuance of an audit opinion? The moderating role of auditor experience. International Journal of Environmental Research and Public Health, 20(5), p. 3878. doi:10.3390/ijerph20053878